

JEDEN

9. apríl 1995

Na pobreží v Oregone

Ak som sa za svoj dlhý život niečo naučila, tak je to toto: V láske zistíme, kým by sme chceli byť, vo vojne, kým naozaj sme. Dnešní mladí ľudia chcú vedieť o všetkých všetko. Myslia si, že problémy sa vyriešia tým, že o nich budú hovoriť. Ja patrím do generácie, ktorá toľko nerečnila, pozná hodnotu zabúdania, vie, aké lákavé sú nové začiatky.

Nedávno som sa však pristihla, že premýšľam o vojne a o svojej minulosti, o ľuďoch, ktorých som stratila.

Stratila.

Znie to, ako keby som svojich drahých kdesi zapotrešila, zanechala ich niekde, kam nepatria, potom sa odvrátila a v náhlom zmätku sa k nim nedokázala vrátiť späť.

Oni však nie sú stratení. A nie sú ani na nijakom lepšom mieste. Pominuli sa. Môj život sa chýli ku koncu a ja postupne zisťujem, že smútok, rovnako ako ľútosť, sa človeku usadí v DNA a naveky sa stane jeho súčasťou.

Za tých niekoľko mesiacov od manželovej smrti a od chvíle, keď mi stanovili diagnózu, som zostarla. Pokožka sa mi zošúverila, ztratila vláčnosť a hebkosť, ktorú mala zamlada, a teraz vyzerá ako voskový papier, ktorý sa niekto pokúsil uhladiť a znovu použiť. Oči mi často vypovedávajú službu – za tmy, keď čiernotu pretnú svetlá reflektorov, za dažďa. Táto nespoľahlivosť zraku mi vnáša do duše nepokoj. Možno práve preto sa obzerám za tým, čo už bolo. Minulosť vidím zreteľne, čo o súčasnosti povedať nemôžem.

Snažím sa predstaviť si, že ma zaplaví pokoj, keď tu už nebudem, že uvidím všetkých svojich milovaných, ktorých som stratila. Minimálne to, že mi odpustia.

Asi som smiešna.

Môj dom, ktorý pred viac ako sto rokmi postavil bohatý drevársky magnát a nazval ho Štíty, je na predaj a ja sa balím, lebo podľa môjho syna by som sa mala presťahovať.

Snaží sa o mňa starať, dať mi v tomto veľmi ťažkom období najavo, že ma ľúbi, a ja preto znášam aj to, ako ma komanduje. Či azda nie je jedno, kde zomriem? Veď o to vlastne ide. Už viac nezáleží na tom, kde žijem. Do škátúľ ukladám život, ktorý som strávila v Oregone na pobreží Tichého oceánu, kam som prišla pred takmer päťdesiatimi rokmi. Nechcem si toho so sebou vziať veľmi veľa. Iba jednu vec.

Načiahnem sa za rúčkou na vyklápanie schodov do podkrovia. Vystrú sa ku mne, celkom ako ruka džentlmena podávaná dáme.

Chatrné schodíky sa mi chvejú pod nohami, keď po nich stúpam do podkrovia, odkiaľ cítiť pach plesne a potuchliny. Nad hlavou sa mi hojdá jediná žiarovka. Potiahnem za šnúрку a zažnem.

Zrazu sa cítim ako na starom parníku. Steny sú obložené širokými drevenými doskami, škáry medzi nimi vyplňajú strieborné pavučiny a v pradenách sa ako liany ťahajú k zemi. Strop sa zvažuje tak strmo, že rovno stáť môžem iba uprostred povaly.

Vidím hojdacie kreslo, v ktorom som sedávala, keď boli vnúcatá ešte malé, starú detskú postieľku a ošúchaného hojdacieho koníka na hrdzavých pružinách, stoličku, ktorú dcéra prelakovala, keď ochorela. Okolo stien sú naukladané škatule označené rozličnými nápismi: „Vianoce“, „Vďakyvzdanie“, „Veľká noc“, „Halloween“, „Jedáľenský servis“ či „Šport“. Sú v nich veci, ktoré už takmer nepoužívam, nedokážem sa však s nimi rozlúčiť. Keby som si pripustila, že už viac nebudem zdobiť vianočný stromček, bolo by to, ako keby som sa vzdávala. A ja som nikdy nehádzala flintu do žita. To, čo hľadám, nájdem zastrčené v kúte: starý lodný kufor polepený nálepkami z ciest.

Ťažký kufor sa mi len s námahou podarí odtiahnuť do stredu podkrovia, priamo pod visiacu žiarovku. Klaknem si k nemu, no kolená mi prevrta bodavá bolesť, takže sa radšej prekotúlam na zadok.

Veko na kufri zdvíham prvý raz po tridsiatich rokoch. Horný priečnik je plný spomienok na deti. Drobučké topánočky, hlinené tabuľky s odtlačkami malých detských dlaní, kresbičky s panáčikmi a vysmiatymi slnkami, vysvedčenia, fotografie z tanečných besiedok.

Vyberiem priečnik z kufra a položím ho vedľa.

Na dne kufra sú iba halabala nahádzané predmety, ktoré mi pripomínajú dávno zašlé časy: niekoľko zájdených denníkov viazaných v koži, kôpka starých pohľadníc previazaných modrou saténovou stuhou, lepenková škatuľka, ktorá je v jednom rohu preličená, útle básnické zbierky od Juliana Rossignola a škatuľa od topánok ukrývajúca stovky čiernobielych fotografií.

Na samom vrchu leží zažltnutý, ufúľaný papier.

Keď ho dvíham, ruky sa mi chvejú. Je to *carte d'identité*, preukaz totožnosti z obdobia vojny. Vidím malú fotografiu pasového formátu. Je na nej mladá žena. *Juliette Gervaisová*.

„Mami?“

Počujem svojho syna, ako po vŕzgajúcich drevených schodoch vystupuje nahor, jeho kroky presne zodpovedajú tepu môjho srdca. Koľkokrát už na mňa volal?

„Mami? Nemala by si chodiť sem hore. Dokelu. Tie schody sa trasú ako huspenina.“ Prišiel ku mne. „Stačí, aby si sa pokľzla, a...“

Dotknem sa jeho nohavice a takmer nebadane pokrútim hlavou. Nedokážem sa naňho pozrieť. Vysúkam zo seba iba: „Nezačínaj s tým.“

Kľakne si, potom si sadne. Cítim vôňu jeho vody po holení, jemnú a korenistú, a aj náznak dymu. Vonku si potajme zapálil, zlozvyk, ktorého sa pred desiatkami rokov zbavil a ku ktorému sa vrátil, keď mi prednedávnom stanovili diagnózu. Nemám dôvod napomínať ho. Je lekár. Vie, ako si tým škodí.

Inštinkt mi káže vhoďiť kartičku späť do kufra a pribuchnúť veko, aby som ju znovu schovala. Robila som to po celý svoj život.

Teraz umieram. Možno nie rýchlo, nie však ani pomaly, a cítim, že by som sa mala pozrieť na to, ako som žila.

„Mami, ty plačeš.“

„Naozaj?“

Chcem mu povedať pravdu, no nedokážem. Táto neschopnosť ma mätie a zahanbuje. V mojom veku by som sa nemala ničoho báť – rozhodne nie svojej vlastnej minulosti.

Poviem iba: „Chcem si vziať so sebou tento kufor.“

„Je strašne veľký. Vyber si, čo chceš, a ja to preložíim do menšej škatule.“

Usmejem sa nad tým, ako sa ma pokúša kontrolovať. „Ľúbim ťa a som zase raz chorá. To je jediný dôvod, prečo som ti dovolila, aby si ma sekíroval. Nie som však mŕtva. Tento kufor si chcem vziať so sebou.“

„Čo z neho tak veľmi potrebuješ? Sú tam iba naše detské umelecké výtvory a ďalšie taľafatky.“

Keby som mu dávno povedala pravdu alebo keby som viac tancovala, pila a spievala, možno by *o mne* získal komplexnejší obraz, nevidel by iba svoju obyčajnú, spoľahlivú matku. Miluje moju nekompletnú verziu. Vždy som si myslela, že túžim práve po tom: byť milovaná a obdivovaná. Teraz si myslím, že by som bola radšej, keby ma moji drahí poznali.

„Ber to ako moje posledné želanie.“

Vidím, že mi chce takéto reči zatrhnuť, bojí sa však, že ho hlas prezradí, a tak si iba odkašle.

„Dvakrát si už zvíťazila. Zvíťazíš aj tentoraz.“

Obaja vieme, že to nie je pravda. Som krehká a slabá. Bez výdobytkov medicíny nezaspím ani sa nenajem.

„Isteže, zvíťazím.“

„Ide mi iba o to, aby sa ti nič nestalo, o tvoju bezpečnosť.“

Usmejem sa. Američania sú niekedy takí naivní.

Kedysi som bola aj ja taká optimistická ako on. Svet som považovala za bezpečný. To však bolo veľmi dávno.

„Kto je Juliette Gervaisová?“ spýta sa Julien a zvuk tohto mena z jeho úst ma trochu zaskočí.

Zavriem oči a v tme, v ktorej cítim pach plesne a zašlých životov, sa moja myseľ vráti do minulosti, ako keď most preklenie roky aj svetadiely. Proti svojej vôli – alebo možno v spolupráci s ňou, kto sa v tom má vyznať? – začnem spomínať.

DVA

Svetlá v celej Európe zhasínajú.
Za svojho života sa ich nového svetla už nedočkáme.
– SIR EDWARD GREY O VEĽKEJ VOJNE

august 1939
Francúzsko

Vianne Mauriacová vyšla z príjemne chladnej kuchyne so štukovou omietkou na priedomie. V toto nádherné letné ráno bolo celé údolie Loiry v plnom kvete. Biele plachty sa trepotali vo vánku a po starom kamennom múriku, ktorý oddeľoval dom od cesty a chránil ho pred zvedavými zrakmi okoloidúcich, sa ako vodopád rinuli nadol ruže. Niekoľko usilovných včielok bzukotalo v kvetoch, z diaľky k nej doliehalo spokojné fučanie vlaku a potom sa pridal ešte aj švitorivý dievčenský smiech.

Sophie.

Vianne sa usmiala. Jej osemročná dcérka zrejme pobieha po dome a počas príprav na sobotňajší piknik sa dožaduje otcovej pozornosti.

„Tvoja dcéra je malý tyran,“ pošťazoval sa Antoine, keď sa zjavil vo dverách.

Podišiel k nej, čierne napomádované vlasy sa mu na slnku zaleskli. Ráno pracoval – šmirgľom brúsil stoličku, ktorá už aj tak bola hladká ako satén –, takže sa mu na tvári a pleciah usadila tenká vrstvička prachu. Bol to statný muž, vysoký, plecnatý, s ošľahanou tvárou pod tmavým strniskom, o ktoré sa musel neustále starať, aby sa nezmenilo na bradu.

Objal ju a privinul k sebe.

„Milujem ťa, Vianne.“

„Aj ja ťa milujem.“

Bola to absolútna pravda. Na tomto mužovi milovala úplne všetko: jeho úsmev, mrmlanie zo sna, smiech zakaždým, keď si kýchol, aj árie, čo si vyspevoval v sprche.

Zalúbila sa doňho pred pätnástimi rokmi na školskom dvore, vtedy ešte nevedela, čo to vlastne láska je. Vo všetkom bol *jej prvý* – dal jej prvý bozk, bol jej prvá láska, prvý milenec. Kým sa neobjavil v jej živote, bola vychudnuté, neohrabané, neisté dievča, ktoré sa od strachu zajakávalo, a to veru bývalo často.

Dievča bez matky.

Už si takmer dospelá, povedal jej otec, keď prvýkrát kráčali k tomuto domu. Mala vtedy štrnásť rokov, oči opuchnuté od plaču a v duši neznesiteľný žiaľ. V jednom okamihu prestal byť tento dom ich letným rodinným sídlom a stal sa jej väzením. Ani nie dva týždne po smrti maman prestal byť papa otcom. Keď prišli sem, na toto miesto, nedržal ju za ruku, nepoložil jej dľaň na plece ani jej neponúkol vreckovku, aby si utrela slzy.

A-ale, j-ja som ešte malá, namietala.

Už si veľká.

Pozrela sa na Isabelle, štvorročnú mladšiu sestru, ktorá si ešte stále cmúľala palec a vôbec nechápala, čo sa deje. Neustále drankala, aby jej povedali, kedy sa maman vráti domov.

Otvorili sa dvere a v nich stála vysoká, chudá žena s nosom pripomínajúcim vodovodný kohútik a očami malými a hnedými ako hrozienka.

Toto sú tie dievčatá? spýtala sa žena.

Papa prikývol.

Nebudú vám na ťarchu.

Všetko sa zbehlo tak rýchlo. Vianne nič nechápala. Papa svoje dcéry odpratal ako špinavú bielizeň a nechal ich u cudzích. Medzi dievčatami bol obrovský vekový rozdiel, boli si vzdialené, ako keby pochádzali z dvoch rozdielnych rodín. Vianne chcela Isabelle utešiť – veľmi po tom túžila –, vnútro jej však spaľoval taký bôľ, že nedokázala myslieť na nikoho okrem seba, najmä nie na také tvrdohlavé, netrpezlivé a uvrešťané dieťa ako Isabelle. Veľmi dobre sa pamätala na prvé dni na tomto mieste: Isabelle neustále mraučala a bitku od madame vždy schytala ona. Vianne svoju sestru zaprisahávala, neustále jej opakovala, *Mon Dieu, Isabelle, prestaň už vrieskať. Rob, čo od teba chce*, no Isabelle bola nezvládnuteľná už ako štvorročná.

To všetko Vianne ničilo – zármutok za zosnulou matkou, bolesť z otcovho zavrhnutia, náhla zmena životných podmienok a Isabellino neustále natískanie sa, rovnako ako osamelosť, s ktorou si nevedela rady.

Zachránil ju Antoine. V to prvé leto po smrti maman sa z nich stala nerozlučná dvojica. Keď mala šestnásť, otehotnela, v sedemnástich sa vydala a stala sa paňou Le Jardin. O dva mesiace neskôr potratila a chvíľu sa cítila ako stratená. Nedá sa to vyjadriť inak. Utiahla sa do svojho zármutku, zakuklila sa doň, neschopná starať sa o kohokoľvek alebo čokoľvek – rozhodne nie o biednu, umrŇčanú sestru, ktorá sa jej držala ako kliešť.

To však boli lanské snehy. Nehodlala dopustiť, aby jej takéto spomienky skalili radosť z nádherného letného dňa.

Oprela sa o manžela a vzápätí k nim pribehla ich dcérka. Hrdo oznámila: „Som hotová. Môžeme ísť.“

„Dobre,“ uškrnul sa Antoine, „naša princezná je hotová, takže sa musíme pohnúť.“

Keď sa Vianne vrátila do domu po klobúk zavesený na háčiku pri dverách, na tvári jej ihral úsmev. Bola rusovláska s jemnou pokožkou bledou ako porcelán a očami modrými ako more, takže sa vždy chránila pred slnkom. Kým si na hlavu upravila slamený klobúk so širokou strieškou, vzala čipkové rukavice a piknikový kôš, Sophie s Antoinom už boli za bránou.

Vianne sa k nim pridala na nie príliš širokej prашnej ceste, čo viedla popred dom. Len tak-tak sa na ňu zmestilo jedno auto. Za ňou sa rozprestierali šíre lúky a háje. Zeleň miestami oživovali červené maky a modré nevádzce. V tomto kúte údolia okolo Loiry rástla skôr tráva, nie vinič. Aj keď to sem z Paríža boli iba dve hodiny vlakom, človek sa zrazu cítil ako v celkom inom svete. Turistov nebolo veľa, dokonca ani v lete.

Občas okolo prehrkotalo auto, bicykel alebo voz ťahaný párom volov, najčastejšie však boli na ceste sami. Žili takmer jeden a pol kilometra od Carriveau, mestečka s necelou tisíckou obyvateľov, známeho hlavne ako miesto, kde sa na svojej púti zastavila svätá Jana z Arku. V meste nebol priemysel a núkalo sa iba málo pracovných príležitostí – okrem tých na le-tisku, ktoré bolo pýchou Carriveau, jediné svojho druhu široko-ďaleko.

V mestečku sa úzke, mačacími hlavami dláždené ulice vinuli pomedzi staré domy postavené z vápenca, čo sa rozpačito tislí jeden k druhému. Z kamenných múrov opadávala omietka. Rozklad nebolo na prvý

pohľad vidno, zakrýval ho brečtan, cítiť ho však bolo všade. Mestečko – jeho krivolaké ulice, nerovné schody, slepé uličky – sa zliepalo postupne, celé stáročia. Kamenné budovy ožili farbami: červené markízy vystužené čiernymi kovovými rebrami, balkóny s tepaným zábradlím zdobili muškáty v terakotových kvetináčoch. Na človeka všade číhali lákadlá: výklad s pastelovými makrónkami, šunkou, syrmi, *saucisson* naaranžovanými do pruťených košíkov či debničky so sýtočervenými paradajkami, fialovými baklažánmi a zelenými uhorkami. Kaviarne nemali v tento slnečný deň núdzu o návštevníkov. Muži posedávali pri kovových stolíkoch, popíjali kávu, fajčili ručne ušúľané hnedé cigarety a nahlas debatovali.

Typický deň v Carriveau. M'sieur LaChoa zametal ulicu pred svojou *saladerie*, madame Clonetová umývala výklad na svojom klobočníctve a hŕstka malých pubertiakov sa bok po boku presúšala po meste; kopali do odpadkov a cigareta im putovala z ruky do ruky.

Za mestom zamierili k rieke. Na rovnom trávnom brehu Vianne postavila na zem piknikový kôš a do tieňa gašтана rozprestrela deku. Z koša vybrala chrumkavú bagetu, kus kvalitného tučného syra, dve jablká, niekoľko tenkých plátkov bayonskej šunky a fľašu bollingeru, ročník 1936. Naliala manželovi šampanské a sadla si k nemu, zatiaľ čo Sophie odbehla k rieke.

Deň ubiehal v opare spokojnosti prehriatej slnečnými lúčmi. Rozprávali sa, smiali a pochutnávali si na dobrotách z piknikového koša. Antoinette až neskôr, keď sa Sophie vzdialila s udicou v ruke a on pre ňu plietol venček zo sedmokrások, povedal: „Hitler nás všetkých onedlho vtiahne do svojej vojny.“

Vojna.

Dnes nikto nehovoril o ničom inom a Vianne nemala chuť to počúvať. Najmä nie v ten krásny letný deň.

Rukou si zatienila oči a zadívala sa na dcérku. Za riekou sa rozprestieralo starostlivo a precízne kultivované zelené údolie Loiry. Nenarúšali ho nijaké ploty, nijaké hranice, všade sa očiam núkali iba kilometre zvlnených zelených polí, kde-tu narušené malým hájom a sem-tam ozvláštnené nejakým kamenným domom alebo stodolou. Vo vzduchu sa ako chumáčky bavlny vznášali drobulinké biele kvietky.

Kľakla si a zatlieskala. „Sophie, poď! Je načas ísť domov.“

„Vianne, nemôžeš to ignorovať.“

„Mám sa azda začať báť? Prečo? Veď si tu, aby si nás ochránil.“

S úsmevom (možno až príliš širokým) pobalila piknikový kôš, zvolala rodinu a odvieďla ju späť na prašnú cestu.

Ani nie o tridsať minút neskôr už stáli pri masívnej drevenej bráne Le Jardin, kamenného vidieckeho domu, ktorý jej rodina vlastnila už tri storočia. Dvojpodlažná stavba, ktorá časom nadobudla najrôznejšie odtiene sivej, mala okná s modrými okenicami obrátené do ovocného sadu. Okolo dvoch komínov sa ovíjal brečtan a zakrýval aj štít domu. Z pôvodného pozemku zostalo iba sedem akrov. Zvyšných dvesto rodina postupne predala v priebehu dvoch storočí, keď zažívala nepriazeň osudu. Vianne však sedem akrov viac než stačilo. Nevedela si predstaviť, že by mala obhospodarovať viac.

Vošli do domu a Vianne zavrela dvere. V kuchyni boli na železnej konštrukcii nad sporákom zavesené medené a liatinové hrnce a panvice. Na drevených stropných trámoch sa sušili viazaničky levandule, rozmarínu a tymianu. Vo veľkom medenom dreze, rokmi sfarbenom dozelená, by sa pokojne mohol okúpať aj menší psík.

Zo stien miestami odpadávala omietka a odhaľovala predchádzajúcu maľovku. Obývačka – s gaučom obtiahnutým krásnou dekoračnou látkou, ornamentálnymi kobercami z Aubussonu, starožitným čínskym porcelánom, kvetovaným kartúnom a plátom z Jouy s jeho typickými motívmi – predstavovala nesúrodú zmes nábytku a textílií. Niektoré obrazy na stenách boli skvelé – možno dokonca významné –, iné boli dielom amatérov. Celá táto trochu ošumelá, no pohodlná zlátanina vyžarovala dávnu prítomnosť stratených peňazí a zašlého vkusu.

V salóne sa pristavila a cez dvere so sklenou výplňou vyzrela do záhrady za domom, kde Antoine na vlastnoručne zhotovenej hojdačke hojdal Sophie.

Vianne si z hlavy zložila klobúk, pozorne ho vrátila na vešiak pri dverách, zvesila zásteru a uviazala si ju okolo pásu. Kým sa Sophie a Antoine vonku hrali, Vianne pripravila večeru. Ružovučkú bravčovú panenskú sviečkovu obalila hrubými plátkami slaniny, oviazala motúzikom a oprážila na rozohriatom oleji. Mäso vložila do rúry, aby sa pieklo, a pustila sa do zvyšku večere. Presne o ôsmej zavolala manžela a dcérku na večeru,

a keď sa ozval dupot nôh, vrava a škripanie stoličiek, ktoré hladoši ťahali po podlahe, keď si sadali, neubránila sa úsmevu.

Sophie sedela za vrchstolom, hlávku jej zdobil venček zo sedmokrások, ktorý jej Antoine uplietol pri rieke.

Vianne položila na stôl misu, z ktorej sa šírila lákavá vôňa – na opečených zemiakoch trónila bravčová pečenka v chrumkavej slaninke obložená jablkami a poliata lahodnou vínovou omáčkou. Vedľa nej postavila misku s mladým hráškom, ktorý opražila na masle a ochutila estragónom z vlastnej záhrady. Samozrejme, že nechýbala ani bageta, ktorú upiekla predchádzajúce ráno.

Sophie sa počas celej večere, ako napokon vždy, nezatvorili ústa. Istým spôsobom bola celá tante Isabelle – nedokázala udržať jazyk za zubami.

Keď napokon prišiel rad na dezert – *ile flottante*, vtáčie mlieko, teda snehové ostrovčeky vo vanilkovom kréme – zavládla pri stole tichá spokojnosť.

„Tak,“ povedala napokon Vianne a odstrčila od seba napoly zjedený dezert, „a je čas poumývať riad.“

„Ach, maman,“ zaľnúkala Sophie.

„Nemrnč,“ povedal Antoine. „Správaj sa ako veľká.“

Vianne a Sophie sa, tak ako každý večer, pobrali spoločne do kuchyne, každá sa postavila na svoje miesto – Vianne k hlbokému medenému drezu, Sophie ku kamennej pracovnej doske – a pustili sa do umývania a utierania riadu. Vianne zacítila štiplávo-sladkastý dym z Antoinovej večernej cigarety, ktorý sa niesol domom.

„Papa sa dnes nezasmial na ničom, čo som hovorila,“ pošťožovala sa Sophie, keď Vianne ukladala riad na drevené nástenné police. „Asi mu niečo je.“

„Nesmial sa? Nuž, to rozhodne *je* dôvod na paniku.“

„Trápi ho vojna.“

Vojna. Zase tá vojna.

Vianne vydurila dcéru z kuchyne. Na poschodí, keď už boli v Sophiinej izbe, si Vianne sadla na širokú posteľ a počúvala, ako jej dcérka pri obliekaní pyžama, umývaní zubov a ešte aj v posteli neprestajne švitorí.

Sklonila sa, aby dala Sophie pusku na dobrú noc.

„Mám strach,“ priznalo sa dievčatko. „Bude vojna?“

„Neboj sa,“ upokojovala ju Vianne. „Papa nás ochráni.“ Aj tak sa jej však v mysli vybavil iný deň, keď ju rovnakými slovami chlácholila jej mami.

Neboj sa, vravela, keď jej otca zverbovali do vojny.

Nezdalo sa, že by Sophie presvedčila.

„Ale...“

„Žiadne ale. Nemáš sa čoho báť. A teraz už zavri očka a spi.“

Dala dcérke ešte jeden bozk, pery nechala chvíľku pritisnuté na drobnom líčku.

Vianne zišla dolu a vyšla do záhrady za domom. Noc bola sparná a vzduch voňal jazmínom. Antoina našla na trávniku, sedel na jednej zo železných kaviarenských stoličiek, čo tam boli rozostavené, nohy mal vystreté pred sebou a telo nepohodlne prevalené na jeden bok.

Podišla k nemu a položila mu ruku na rameno. Vydýchol dym a ešte raz si poriadne potiahol z cigarety. Potom sa na ňu pozrel. Mesačný svit mu na bledej, akoby cudzej tvári vytváral tieň. Siahol rukou do vrečka na veste a vytiahol z neho hárok papiera.

„Povolali ma, Vianne. Ako väčšinu osemnásť- až tridsaťpäťročných mužov.“

„Povolali? Ale veď... nie sme vo vojne. Ja ne...“

„V utorok sa musím hlásiť.“

„Ale... ale... veď ty si poštár.“

Neuhol pred jej pohľadom a ona mala zrazu pocit, že sa zadusí.

„Tak sa zdá, že teraz som už vojak.“